

SMERNICE JEZIKOVNE STANDARDIZACIJE V TEORIJ, IZROČILU IN PRAKSI

Helena Dobrovoljc

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 811.163.6'26'271.1'354

Prispevek je osredinjen na prikaz teoretičnih okvirov, ki so osnova za razprave o standardizacijskem procesu. Temeljni namen prispevka je pokazati, da je v procesu standardizacije slovenščine mogoče zaslediti glavne značilnosti univerzalnega standardizacijskega postopka, ki jih opazujemo tudi pri primerljivih jezikih: prožna ustaljenost, intelektualizacija jezika, različna pojmovanja jezikovne pravilnosti in avtoriteta. Predstavili bomo aktualno stanje in nakazali možnosti za standardizacijo v tehnološko naprednejših družbenih okoliščinah.

standardizacija jezika, pravopis, jezikovna pravilnost, kodifikacija

The aim of this paper is to present the theoretical background on which discussions of the language standardisation process are based. The primary focus of this paper is to show that the Slovene standardisation process reveals universal characteristics, which can be observed in comparable languages: flexible stability, intellectualisation, different perceptions of language correctness and authority. Current standardisation goals are presented and the possibilities for standardisation in more progressive technological and social circumstances pointed out.

language standardisation, orthography, correctness, codification

1 Začetki standardizacije

1.1

Začetke standardizacije, tj. izbire primerne narečne osnove pisanemu jeziku, jezikoslovje (Haugen 1966; Leith 1983) na splošno postavlja v obdobja, ko jezikovna skupnost poskrbi za ustrezen zapisovalni sistem, tj. za prilagoditev pisave glasovni podobi jezika, kar nekateri teoretiki imenujejo tudi »alfabetizacija« (Frawley 2003: 410). Sledi proces oblikovanja zapisovalnih (pri nekaterih jezikih imenovanih pravopisnih) pravil oz. »grafizacija« (Ferguson 1968, nav. po Vidovič Muha 1996: 47) in njihova »kodifikacija«. Z obema standardizacijskima mejnikoma jezikovna skupnost izkaže družbeno moč in avtonomijo kolektiva govorcev. Ko jezik postane zunanje znamenje posameznikove narodnostne opredelitve (Vogl 2012), je jezikovna skupnost postavljena pred izziv

intelektualne discipline, kakršno zahteva vzdrževanje prožne ustaljenosti jezikovnega standarda.

1.2

Čeprav so Slovenci svoj nadnarečni idiom dobili že s Primožem Trubarjem, pa šele od 19. stoletja dalje lahko govorimo o organiziranju ter kolektivnem prizadevanju za poenotenje v treh stoletjih razslojene slovenščine; šele tedaj je bila namreč izbrana aktualna pisava gajica, sprejete pa so bile tudi nadregionalne »nove oblike« (l. 1851). Tudi za slovenščino velja, da je obdobje prve standardizacije (tako kot pri drugih manjših jezikih) zaznamovala obramba pred dominantnim jezikom, pospremljena s Humboldtovo idejo¹ nacionalnega jezika, ki jo uteleša slovenski nacionalni program *Zedinjena Slovenija* (1848).² Stopnjevanje standardizacijskih prizadevanj je sovpadlo z izidom Pleteršnikovega

slovensko-nemškega slovarja (1894/95). Ta je na eni strani realiziral razsvetljensko idejo o popolni predstavitvi slovenskega besedja, z vidika standardizacije pa je imel zaradi naslonitve na sočasno jezikovno rabo pomembno konzultativno vlogo, ki jo je krepilo mecenstvo družbeno uglednega založnika, knezoškofa Wolfa.

2 Standardizacijske smernice oz. merila jezikovne pravilnosti

2.1

Po izpeljani fazi temeljne oz. začetne standardizacije, ko je idealna formalna podoba jezika že definirana, a še ne realizirana, se pojavi potreba po oblikovanju in hierarhiziranju standardizacijskih smernic oz. meril jezikovne pravilnosti. Ta merila po eni strani zagotavljajo večjo enotnost pisanega jezika, po drugi strani pa njihova razvrstitev odseva ideologijo normodajalcev.

Sodobno jezikoslovje (Garvin 1993; Jaffe 2000; Milroy 2001) ugotavlja, da je pri jezikih z mlajšo standardizacijsko prakso bolj prisotna želja po večji jezikovni uniformnosti, ki jo še v največji meri zagotavlja sistemsko kodifikacijsko merilo. Razlog za to je treba poiskati v dejstvu, da se ti jeziki želijo z nevariantnim standardom na videz bolj približati avtoritativni moči dominantnih jezikov (Jaffe 2000: 506). Tradicionalno orientirana okolja še danes upravičujejo avtoritativno kodifikacijo s pričakovanji jezikovnih uporabnikov, pri katerih naj bi bil avtoritativni predpis bolj priljubljen od liberalnega (Sebba 2007: 154). A kljub prepričanju, da bo jezikovni standard najbolje predstavljen skozi črno-bel prikaz sprejemljivih in nepravilnih jezikovnih možnosti, zlasti anglosaški jezikoslovci proglašajo to metodologijo definiranja pravilnosti za ostanek jezikoslovnega

nazora, po katerem so slovnične strukture definirane zunaj jezika samega (Milroy 2001: 535–536), npr. pod vplivom prevladujočih jezikoslovnih ideologij ali politike.

Po drugi strani jeziki z daljšo tradicijo jezikovnega standarda v večji meri sprejemajo jezikovno heterogenost kot odraz interakcije različnih družbenih, kulturnih, kognitivnih in bioloških dejavnikov. Slednji zato v večji meri upoštevajo merila jezikovne rabe. V sodobnem času prenova standardov v večini jezikov zahteva ponovno definiranje meril jezikovne pravilnosti. Standardizacijski postopek mora biti izpeljan tako, da normira jezik do ustaljenosti, ki zadostuje za opravljanje temeljnih funkcij, hkrati pa omogoča prilagodljivost spremembam, ki jih zahtevajo dinamične kulturne spremembe in razvoj jezikovne skupnosti (Garvin 1993: 43). To upoštevanje lastnosti naravne jezikovne spremljivosti in hkrati statičnega ohranjanja jezikovnih navad, pravil in dogovorov, ki je po Mathesiusu (1929) imenovano »prožna ustaljenost«, predstavlja že skoraj sto let temeljno standardizacijsko vodilo.

2.2

V slovenskem normativističnem jezikoslovju se je o standardizacijskih merilih, posodobitvi norme in o standardizacijskem procesu nasploh govorilo večinoma ob nastajanju in izidu pravopisnih priročnikov. Ti veljajo pri večini vzhodno- in južnoslovenskih jezikov za »simbol« standardnega jezika, saj določajo pisne, pravorečne in interpunkcijske norme (Mønnesland 1998: 1103) ter vsaj načeloma skušajo svoje predloge rešitev tudi jezikoslovno ali družbeno utemeljiti.

Že obdobje po izidu prvega slovenskega pravopisa avtorja Frana Levca (1899) označuje polemičen odnos med jezikoslovci

¹ Humboldt je standardizacijo obravnaval kot enega od osnovnih pogojev za nastanek nacionalnega jezika, saj naj bi vlogo nacionalnega jezika lahko opravljali le razviti jeziki, tj. zapisani, standardizirani in prilagojeni potrebam sodobne družbe (Humboldt 1822; nav. po Ricento 2000: 198).

² Ta ni zahteval le združitve pripadnikov slovenskega naroda, ki so bili že v okviru Avstrijskega cesarstva razdeljeni na Kranjsko, Štajersko, Primorsko in Koroško, temveč tudi enakopravnost slovenskega jezika z nemškimi v javnosti.

(npr. Škrabec), ki so želeli standardni jezik ustaliti na izročilu preteklih stoletij:

Moje pravopisno načelo je torej to, da se držim tako rekoč natorne meje, začetka slovnosti našega. Kar v jeziku takrat več ni bilo navadno, tistega ne priporočam, pa reci etimologija in stara slovenščina, kar jima ljubo in drago. Glede stvari, ki so se pozneje izcimile, pa terjam, da naj bodo v soglasju z jezikom 16. stoletja, tj. take, da bi tudi tedaj ne bile nemogoče. (Škrabec JD I: 108)

in tistimi, zlasti nejezikoslovci, ki so želeli jezikovni standard približati sočasni rabi:

Pisatelji ustvarjajo jezik, ne pa filologi in leksikografi. Ti poslednji imajo le nalogo, da iz gradiva, ki so ga nakopičili ustvarjajoči pisatelji, posnemajo obča pravila. Takšna pravila pa seveda ne morejo imeti absolutne veljave za »večne« čase. Saj je jezik vendar živ organizem, ki raste, se razvija in spreminja. [...] Pustite pri miru Trubarja in Dalmatina! Bog jima daj nebesa! [...] In kdor pozna naš jezik, ta mora vedeti, da današnja slovenščina pač ni več samo dolnjščina ali samo kranjščina, nego ima v sebi elemente vseh slovenskih pokrajin. (Aškerc 1901: 401–402)

in so nasprotovali historično utemeljenim spremembam na področjih, kjer je slovenščina že bila ustaljena: »Piši po sedanjih rabi! ali z drugimi besedami, tudi v pravopisu veljaj geslo: *Quieta non movere!*« (Aškerc 1899: 515).

V nadaljnjih desetletjih se je slovensko jezikoslovje »izogibalo« razpravi o temeljnih standardizacijskih smernicah, kar se je odražalo negativno na aplikativni ravni, torej pri konkretnem vrednotenju besedišča (npr. v Breznikovem pravopisu iz l. 1920). Intuitivno vrednotenje le-tega je bilo motivirano z idealistično predstavo o jezikovni čistosti in s

skrbjo za ohranjanje kulturne in nacionalne identitete jezika.

Z Breznik-Ramovševim pravopisom (1935) in njegovo šolsko oz. popravljeno različico (1937) se je začelo obdobje akademijske standardizacije,³ v katerem je v predvojnih priročnikih mogoče opaziti ukinitve črno-belega vrednotenja in premik od predpisnosti k opisnosti jezikovnih pojavov. Ta premik od romantičnega k realističnemu modelu jezikoslovnega razmišljanja, ki jezikovno pravilnost bolj išče kot deklarativno utemeljuje, pa je manj ekspliciten v obeh akademijskih povojnih pravopisih (1950, 1962). Pojmovanje jezikovne pravilnosti je s tega vidika v povojnem obdobju precej ne-definirano,⁴ na kar je opozorila tudi kritična javnost: Treba je ločevati med dejavnostmi opisujočega jezikoslovca, katerega predmet raziskave je »neurejeni, podzavestno nastali jezik«, in normativno nalogo pravopisca, ki jezikovna dejstva vrednoti oz. usmerja rabo »urejenega, zavestno določenega knjižnega jezika«, je očital pravopisec Vodušek (1952: 3). Slednji mora ob standardizacijski dejavnosti oblikovati dogovorna in uporabnikom sprejemljiva načela. Standardizacijsko telo je v obeh pravopisih avtoritativno, brez spremljajoče argumentacije uvajalo nova pravila, osnovana na sistemskem in etimološkem načelu, v priročniku iz l. 1962 pa je z namenom vpliva na pravorečno področje reformiralo tudi že ustaljeni način zapisovanja priponskih obrazil za vršilca dejanja (*-vec* namesto *-lec*). Slednjo reformo je moral preklicati tudi SAZU, potem ko sta jo odločno zavrnila tako strokovna kot laična javnost.⁵

Na temeljih »zamajane« akademijske avtoritete je možnost vstopa na področje

³ V tem obdobju začnemo govoriti tudi o uradno priznani normativni pristojnosti pravopiscev, saj je sestavljalcem pravopisa pod okriljem Znanstvenega društva in kasneje SAZU privilegij normodajalne avtoritete podelila najprej stroka, nato pa še politična oblast (Dobrovoljc, Bizjak Končar 2013).

⁴ Standardizacijska dejavnost se je odvijala na osnovi gradiva za pripravljajoči se enojezični pomensko-razlagalni slovar, brez analiz aktualne jezikovne rabe in potreb piščočih.

⁵ Epilog je razprava okrog SP 1962 dobila v resoluciji Društva Slovenskih književnikov, v odloku Sveta za šolstvo SR Slovenije ter v odloku SAZU v imenu Predsedstva SAZU s preklicem normative veljave SP 1962 ob vprašanju spornega pisanja priponskih obrazil *-lecl-vec*. Gre za redek primer zavrnitve akademijske avtoritete v tistem obdobju in družbenem sistemu.

standardizacijske dejavnosti dobila tudi mlajša generacija jezikoslovcev (Toporišič, Rigler) z novimi pogledi na jezikovno pravilnost in ureditev pravopisja. Njihovo obdobje je utemeljilo standardiziranje na strukturalnem razumevanju jezikovnega sistema. Z usvojitvijo praškega pojmovanja uravnoveženega sistema kodifikacijskih načel (izročilo, raba, sistem in gospodarnost)⁶ so se koncepti izključevalne predpisovalne logike, ki so stopnjevali nesoglasje med kodificiranim jezikom in aktualno rabo, na načelni ravni umaknili v kroge laičnega, tj. ljubiteljskega jezikoslovja, publicističnega kotičkarstva in popravljalcev besedil (Toporišič 1978: 331). Dejansko so pravopisna pravila iz l. 1990 (oz. 2001) odraz uravnoveženosti vseh bistvenih standardizacijskih načel; na aplikativni ravni, tj. v slovarju, ki je izšel deset let kasneje, pa je sistemsko načelo precenjeno. Ta usmeritev je bila kasneje pravopiscem tudi očitana, in to zlasti zaradi normiranja slovarskih enot, ki jih raba ne potrjuje, so pa besedotvorno (oz. sistemsko) uresničljive, in s tega vidika tudi zaradi gradivske neverodostojnosti.

3 Sodobna praksa in perspektive

3.1

Sodobna normativistika proces standardizacije izpostavlja s treh vidikov – kot sociolingvistični pojav, kot rezultat jezikovno-politične organiziranosti jezikovne skupnosti in z vidika jezikovne skupnosti kot njegovo izrazilo in povezovalni element (Garvin 1993: 38–41). (1) Z vidika sociolingvistike je uporaba standardnega jezika pogosto odraz omikanosti in izobrazbene stopnje jezikovnih uporabnikov (prim. Hymes 1967; Labov 2006). Ti z izkazovanjem svoje izurjenosti v prestižnih oz. kanoniziranih jezikovnih

vzorcih povečajo svoj družbeni ugled. (2) Z vidika jezikovno-politične organiziranosti jezikovne skupnosti je standardizacija postopek, prek katerega država lahko zakonsko regulira stopnjo obveznosti jezikovnega standarda za govorce tega jezika. Pri evropskih jezikih oblast pogosto zagotavlja kontinuirano in z avtoriteto podprto posodobitev kodifikacije uradnega in nacionalnega jezika, s katerim se jezikovna skupnost identificira (prim. Dobrovoljc, Bizjak Končar 2013). Zlasti model bivših socialističnih držav oz. vzhodnoevropskih držav pravila standardnega jezika uveljavlja prek ustanov, ki predstavljajo v družbi edine, splošno znane in nesporne avtoritete (Garvin 1993: 42; »academy-governed style«).⁷ (3) Če opazujemo standardni jezik z vidika jezikovne skupnosti, je visoka raven standardizacije pogoj za njegovo uporabo v različnih funkcijah ter na vseh družbenih in kulturnih področjih življenja (Garvin 1993: 41). Evolucijski napredek jezikovne skupnosti sovпада s stopnjo intelektualizacije standardnega jezika in je sorazmeren z zmogljivostjo jezika, saj se ta v razvojnem procesu postopoma izboljšuje in precizira ter sledi potrebam skupnosti (Garvin 1993: 43), zato se jezikovni standard nadzorovano orientira po smernicah jezikovnega razvoja.

Čeprav je nemogoče napovedati, kako bo potekala standardizacijska dejavnost v prihodnje, lahko pričakujemo, da bo zaradi globalizacijskih vplivov v procesu spreminjanja jezika zasledovala zlasti z jezikovnimi stiki povezane odklone od aktualne kodifikacije in sistemsko poenostavljanje jezikovnih struktur. Z večjo gotovostjo je mogoče napovedati, da bo na standardiziranje jezika bolj vplivala jezikovna raba, saj so zlasti jezikovnotehno-loške inovacije korpusnih orodij usmerjene

⁶ Izoblikovalo se je stališče, da si ta načela lahko »konkurirajo« in so »pri različnih narodih in v različnih obdobjih različno močno uveljavljena«, posodobitev pravil standardnega jezika pa je vsakokrat »samo bolj ali manj posrečen kompromis med njimi (pa tudi med družbenimi skupinami, ki jih zagovarjajo)« (Dular 1982: 264).

⁷ Temu modelu ekstremno nasproten je ameriški (»free-enterprice style«; Garvin 1993: 42), kjer sta izbira meril in oblikovanje pravil prepuščeni zasebnim založniškim hišam, njihova aplikacija pa šolam, kar ustvarja pogoje za različne interpretacije jezikovne pravilnosti.

v vse boljše detektiranje jezikovnih navad govorcev posameznih jezikov. Po drugi strani je s pomočjo jezikovnih tehnologij mogoče pridobiti empirično podkrepljene relevantne podatke, ki normativistično dejavnost osvobajajo predpostavk, ki temeljijo na nostalgiji, esteticizmu, prepričanju, da so nekatere jezikovne navade zdravorazumske, logične ali lepše od tistih, ki so nesmiselne, nelogične ali grde ipd.

3.2

Na Slovenskem je bila v obdobju izida aktualnega standardizacijskega priročnika, tj. pravopisa iz l. 2001 (njegova tehnično izpopolnjena e-različica je izšla l. 2003), dosežena visoka stopnja standardizacije oz. ustalitve pisnega jezika. Čeprav je že omenjena asinhrona standardizacija (tj. za deset let zamaknjena izdaja pravopisnega slovarja) ustvarila precej neskladij med pravopisnimi pravili in slovarsko aplikacijo, je standardna slovenščina, kakršno ta prikazuje, v glavnem sorazmerna s potrebami jezikovne skupnosti in soglasna z večinsko rabo. Ne glede na to pa hitra dinamika družbenih in tehnoloških sprememb ter jezikovna evolucija zahtevata vzdrževanje kontinuiranega standardizacijskega procesa. Za slovensko situacijo to konkretno pomeni naslednje:

1. posodobitev aktualnega normativnega priročnika;
2. ponovno definiranje odločevalnih standardizacijskih načel;
3. jezikovnopolično ureditev standardizacijske dejavnosti.

3.2.1

Posodobitev temeljnega normativnega priročnika standardnega jezika bi v idealnih razmerah potekala v treh korakih:

1. s posodobljenim jezikovnim opisom umestiti novosti in spremembe v jezikovni sistem (izdelava enojezičnega pomenskorazlagalnega slovarja in slovnice sodobne slovenščine);

2. v skladu z ugotovljenimi spremembami tako vsebinsko kot konceptualno modificirati standardizacijska pravila ter spremembe aplicirati na izbrane problemske sklope besedja (ob prenovi pravopisnih pravil izdelati tudi različne aplikacije pravil, zlasti slovarsko zbirko, primerno za klasične in elektronske multimedijske izdaje);

3. zasnovati obseg in koncept teh aplikacij v skladu s potrebami jezikovnega uporabnika (potrebe uporabnikov detektirati prek problematičnih mest v aktualni kodifikaciji in jezikovnem sistemu).

V obdobju 2008–2013 je bilo v duhu prizadevanj po prenovi standardizacije narejenih več korakov, ki sledijo zgoraj predstavljenemu načrtu posodobitve temeljnega normativnega priročnika (zgoraj 2): Prek ARRS je bil pridobljen aplikativni raziskovalni projekt z naslovom *Sodobni pravopisni priročnik* v knjižni, elektronski in spletni različici (2008–2011) Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, v okviru katerega je bila narejena raziskava o aktualnosti pravopisnih pravil in pripravljen koncept specializiranega pravopisnega slovarja, objavljena v monografiji *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom* (Dobrovoljc, Jakop 2001). Ob zaključku projekta je bila k utemeljitvi sprememb kodifikacije povabljena za to področje zainteresirana slovenska strokovna javnost. Prvi sklop razprav je objavljen v monografiji *Pravopisna stikanja* (ur. Jakop, Dobrovoljc, 2012). Poleg tega je bila v letu 2012 za premostitev aktualnih normativnih zadreg pripravljena spletna jezikovna svetovalnica Jezikovno svetovanje⁸ Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, v kateri je bilo v enem letu odgovorjeno na več kot 150 anonimno zastavljenih vprašanj jezikovnih uporabnikov. Vprašanja so spletno dostopna in urejena s sistemom ključnih besed.

Pripravljene so tudi smernice za raziskavo potreb jezikovnih uporabnikov (zgoraj 3). Prikaz postopkov za detektiranje problematičnih

⁸ Spletni naslov: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/#v>.

mest (Dobrovoljc, Krek 2011) utemeljuje ta postopek in uvaja metodologijo, ki je tradicionalni načini niso omogočali. V okviru projekta Sporazumevanje pa je bil že pripravljen empirično ugotovljen nabor problematičnih mest v jezikovnem sistemu, kakor jih prikazujejo t. i. spletne jezikovne svetovalnice (Bizjak Končar idr. 2011) in ki lahko služi kot ontologija normativnih zadreg govorcev slovenščine.

V perspektivi bo treba upoštevati, da je mogoče pri gradnji leksikalne zbirke normativnih težav, ki predstavlja standardizacijsko osnovo, uporabiti tudi strojne načine.

3.2.2

Vse predstavljeno, tako izraba novih in za standardizacijske dejavnosti prilagojenih gradivskih virov kot izraba elektronskih orodij, je na Slovenskem novost, ki bo dobrodošla tudi pri oblikovanju razmerij med tradicionalnimi standardizacijskimi načeli. Slednja se kot neuravnotežena izkazujejo prav na ravni osnovne standardizacije, tj. zapisa, ob aktualnih dilemah *blogger* ali *blogar*,⁹ *bonbon* ali *bombon*,¹⁰ *glodavec* ali *glodalec*,¹¹ kjer je mogoče opazovati omahovanje med načelom dejanske rabe ter sistemskim (*blogar*), etimološkim (*bonbon*) in historičnim (*glodavec*) načelom.

3.2.3

Vzporedno ob razreševanju konceptualnih vprašanj standardizacije pa bo treba transparentno razrešiti nejasnosti v jezikovnopoličnih standardizacijskih strategijah in odgovoriti na vprašanja, ki jih zahteva kulturno okolje standardnega jezika: Kako v najhitrejšem času posodobiti jezikovni opis, ki je osnova standardizacijskega priročnika, kakršen je na Slovenskem pravopisni? Kateri jezikovni priročniki oz. slovarji so/naj bi bili

normativnega značaja? Katere zunajjezikovne okoliščine vplivajo na normativnost jezikovnega priročnika oz. programskega orodja?

Literatura

- BIZJAK KONČAR, Aleksandra, DOBROVOLJC, Helena, DOBROVOLJC, Kaja, LOGAR BERGINC, Nataša, KOCJANČIČ, Polonca, KREK, Simon, ROZMAN, Tadeja, 2011: *Slogovni priročnik: sporazumevanje v slovenskem jeziku: kazalnik 17 – Standard za korpusno analizo težav pri tvorbi besedil*. http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik17/Kazalnik_17_Slogovni_prirocnik_SSJ.pdf
- DOBROVOLJC, Helena, 2004: *Pravopisje na Slovenskem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- DOBROVOLJC, Helena, BIZJAK KONČAR, Aleksandra, 2013: Slovenski pravopisi in vprašanje normativnih pristojnosti. *Slovenski jezik – Slovene linguistic studies* 9. 111–126.
- DOBROVOLJC, Helena, JAKOP, Nataša, 2011: *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- DOBROVOLJC, Helena, KREK, Simon, 2011: Normativne zadrege – Empirični pristop. Simona Kranjc (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja 30*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 89–97. http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp30/Zbornik/Dobrovoljc_Krek.pdf
- DULAR, Janez, 1982: Ob osnutku novega slovenskega pravopisa. *Naši razgledi*. 264–266.
- FRAWLEY, William J. (ur.), 2003: *International Encyclopedia of Linguistics*. New York: Oxford University Press.
- GARVIN, Paul L., 1993: A conceptual framework for the study of language standardization. *International Journal of the Sociology of Language*. 37–54.
- HAUGEN, Einar, 1966. *Language conflict and language planning. The case of modern*

⁹ Ali se prav piše *blogger* ali *blogar*?: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/ali-se-pravilno-pise-blogger-ali-blogar#v>.

¹⁰ Ali je prav *bombon* ali *bonbon*?: <http://www.lektorsko-drustvo.si/vprasanja-in-odgovori/institut-za-slovenski-jezik-frana-ramovsa/je-prav-bombon-ali-bonbon1>.

¹¹ Ali je prav *glodavec* ali *glodalec*?: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/ali-je-pravilno-glodavec-ali-glodalec#v>.

- Norwegian*. Cambridge Mass: Harvard University Press.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, 1947: Zásady pražského lingvistického kroužku a nová kodifikace spisovné češtiny. *Slovo a slovesnost*. 13–22.
- HYMES, Dell, 1967: Models of the interaction of language and social setting. *Journal of Social Issues* 23. 8–38.
- JAFFE, Alexandra 2000: Introduction: Non-standard orthography and non-standard speech. *Journal of Sociolinguistics* 4. 497–513.
- JAKOP, Nataša, DOBROVOLJC, Helena (ur.), 2012: *Pravopisna stikanja. Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- LABOV, William, 2006. *Principles of linguistic change*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell.
- LEITH, Dick, 1983: *A Social History of English*. London: Routledge and Kegan Paul.
- MATHESIUS, Vilem, (1929) 1983: *Functional linguistics, Praguiana, Some Basic and Less known Aspects of Prague Linguistics School*. J. Vachek (ur.): John Benjamins Publishing company. 137–138.
- MILROY, James, 2001: Language ideologies and the consequences of standardization. *Journal of Sociolinguistics* 5/4. 530–555.
- MØNNESLAND, Svein, 1998: Emerging Literary Standards and Nationalism. The Disintegration of Serbo-Croatian. *Actas do I Simposio Internacional sobre o Bilingüismo*. 1103–1113.
- RICENTO, Thomas, 2000: Historical and theoretical perspectives in language policy and planning. *Journal of Sociolinguistics* 4/2. 196–213.
- SEBBA, Mark, 2007: *Spelling and society. The culture and politics of orthography around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1978: Problemi norme in kodifikacije v slovenskem knjižnem jeziku. *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*. Maribor: Založba Obzorja. 328–338.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1996: Razvojne prvine normativnosti slovenskega knjižnega jezika. *Jezik in čas*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 15–40.
- VOGL, Ulrike, 2012: Multilingualism in a standard language culture. *Standard Languages and Multilingualism in European History*. 1–40.